

(11)

SZAKSZERVEZETI KAPCSOLATOK A KORMÁNNYAL ÉS A PARLAMENTTEL

**ASZOK - FES
1991. november 28-29.**

**Készült
a Friedrich Ebert Alapítvány támogatásával**

**Szakszervezeti kapcsolatok
a kormánnyal és
a parlamenttel**

Konferencia

1991. november 28-29.

**Autonóm
Szakszervezetek
Országos Koordinációja**

**Friedrich Ebert
Alapítvány**

Kiadja:
Autonóm Szakszervezetek Országos Koordinációja

Felelős kiadó: **Főcze Lajos**
az ASZOK ügyvivő-koordinátora, a VDSZ főtítkára

Készült:
Képes Kft. nyomdaüzemében
Dunaújváros, Frangepán út 34

Felelős vezető: **Koltai Károly**

destag képviselőinek 35 %-a szakszervezeti tag, ez megfelel az átlagos össz-szakszervezeti szervezettségi szintnek. Viszont azt is látnunk kell, hogy a parlamenti képviselőket sokkal jobban köti a pártfegyelem, mint a szakszervezeti tagságuk. Ők egy párttól függenek, az ő egzisztenciájuk attól függ, hogy megválasztják-e őket egy párt tagjaiként, tehát sokkal inkább a párt érdekeit helyezik előtérbe munkájuk során, mintsem hogy a szakszervezet érdekeire lennének tekintettel. Természetesen nagyon dicséretes az, ha egy parlamenti képviselő pártpolitikailag elkötelezett magatartást tanúsít, de a szakszervezet szempontjából elkötelezett emberekből sajnos egyre nagyobb a hiány. Egyre inkább előtérbe helyeződnek azok az emberek, akik önmaguk szűkebben vett érdekeit előtérbe helyezik az osztálytársadalmi érdekekkel szemben.

Éppen ezért nagyon fontosnak tartom, hogy a szakszervezetek szervezett párbeszédet alakítsanak ki a politikai tényezőkkel, és így a pártokkal is. Azt hiszem, nagyon fontos, hogy a szakszervezetek megfelelő képvisellel rendelkezzenek mind szövetségi szinten, mind az egyes szövetségi államok, tartományok, a városok és a községek szintjén, hiszen a helyi szinten meghozott döntések nagy része messzemenő befolyást gyakorol a szakszervezetek jövőbeni szerepvállalására. Azt hiszem, hogy ennek egy tudatbeli, gondolkodásmódbeli változást is kell eredményeznie. Nekünk mint szakszervezeteknek egy belső szerkezeti reformot kell végrehajtanunk annak érdekében, hogy a jövőben még hatékonyabban tudjuk tagjaink érdekeit képviselni.

A parlament egy éve - adatok és számok tükrében

dr. Gyekiczky Tamás kandidátus, az MTA Szociológiai
Intézet főmunkatársa

Adatbank a parlamentről

Az új politikai intézmények szervezeteinek, működésének, döntési folyamatainak nyomon követése nagyszámú információ elemzését, feldolgozását igényli. E feladat csak adatbank segítségével oldható meg. A politikai folyamatok hosszú távú megfigyelése szinte elvégezhetetlen feladat az adatok és az információk adatbankban történő összegyűjtése nélkül. A különböző politikai lobbyk viselkedése, szavazása, a meghozott döntések minőségének és társadalmi jellemzőinek feltárása is csak az adatbank segítségével lehetséges.

Az adatbank előnye – a fentiek mellett – , hogy bármikor /természetesen az adatbank állományának keretei között/ nagy számú tudományos elemzést és feldolgozást tesz lehetővé.

A parlamenti demokrácia központja a parlament. Igaz, úgy tűnik Magyarországon a pártok szervezeteiben, fórumain dől el a politikai kérdések nagy része, ám a parlament a politikai folyamatokban mégis nagy szerepet játszik. Ennek oka, hogy a döntést /a szavazást/ magát a plenáris ülésen hozzák meg. Úgy is lehetne fogalmazni, hogy az í betűre itt kerül fel a pont. Feltételezhetjük azonban, hogy a pártok képviselői nem mindig járnak el az előzetes egyeztetések szellemében, hiszen erre csak erkölcsi és politikai norma kötelezi őket, mivel az egyéni képviselők és a frakció viszonya sincs államjogilag szabályozva. E "joghézag" számos olyan "az előzményekből nem követhető" szavazást tehet lehetővé, amikor a pártlogika felborul (pl. interpellációs szavazás). Feltételezhető, hogy vannak olyan kérdések is, amelyek eldöntésekor a pártelit világlátása, problémamegoldó képessége megegyezik, így a szavazatokban sincsenek olyan nagy eltérések.

Az adatbank rendszere és adatállományai

Az adatbank három nagy rendszerből (adathalmaz) áll össze.

1. A képviselők szociológiai jellemzői
2. A szavazások szociológiai paraméterei
3. A szavazatok

A képviselők szociológiai változói az alapvető paraméterekre terjednek ki. A következő változókkal írtuk le a parlament tagjainak társadalmi – politikai pozícióit:

A képviselő neve, neme, családi állapota, gyermekeinek száma, iskolai végzettsége, nyelvismeretének foka és típusa, eredeti és jelenlegi foglalkozása, szakterülete, pártállása, pártfunkciói, képviselői mandátumának forrása, választókerülete, parlamenti tisztsége, bizottsági tagsága.

A képviselők társadalmi összetétele, mint önálló adatblokk önmagában is elemezhető, ezzel párhuzamosan, segítségével bemutatható a döntések társadalmi háttere is.

A szavazások szociológiai paraméterei a következő adatállományt tartalmazzák.

A szavazás típusa: törvényalkotás, országgyűlési határozathozatal, ügyrendi szavazás, interpellációs szavazás, tisztségviselő választás.

A szavazás témája: külpolitika, pártpolitika, gazdaság, központi államigazgatás, önkormányzat, egészségügy, szociálpolitika, közlekedés, távközlés, kultúra, honvédelem, belügy, igazságügy, környezetvédelem, parlament.

(Ezen belül az egyes témakörök jellemzői: pl. a gazdasági szavazás érinti-e a tulajdonviszonyokat, a pénzügyeket, a gazdasági szervezetek struktúráját, gazdasági érdekképviselőket, közvetlen piacépítést, munkaerőpiacot).

A szavazás jellege: hosszútávú – stratégiai problémákat, középtávú problémákat, napi problémákat érint.

A szavazás vonatkozása: makró társadalmi viszonyok, regionális társadalmi viszonyok, mikro társadalmi viszonyok.

A szavazásban a szakszervezetek érintettsége.

A törvényalkotást a fentiekén kívül külön jellemeztük a következő mutatókkal: a törvény hivatalos száma, neve, kezdeményezője, eredetisége, minősített jellege.

Az ügyrendi szavazásokat nem láttuk el az összes jellemzőivel, csak

témájukat, és a szakszervezetekkel való kapcsolatukat kódoltuk. A jövőben az ügyrendi szavazásokat külön adatállományban tároljuk majd, hogy az elemzéseket ne torzítsák.

A szavazatok maguk tartalmazzák a leadott szavazatok megoszlását, időpontját, és a képviselőhöz történő hozzárendelését (igen – nem – tartózkodott). A szavazásokat tisztítottuk és a teljesen irreleváns kérdéseket kivettük az adatállományból (pl. a vitát fejezzük-e be, mennyi legyen a három perces felszólalás ideje, stb). A törvényeket ugyanakkor egy szavazásnak, döntésnek tekintettük, mivel minden egyes javaslat technikailag és szociológiailag követhetetlen volt.

Az adatbank szolgáltatásai

A jelenlegi adatállomány 1990 december 31-ig tartalmazza a szavazatok és a szavazás (döntés) paramétereit. Ugyanakkor a képviselők adatai napra készek, sőt az időközben a parlamentből kivált, (elhunyt) tagok adatait is megtaláljuk benne. Ma még minden szolgáltatás az 1990-es évre vonatkozik, ám mindaz a szolgáltatás ami ma nyújtható – az adatok további feltöltése után – a későbbi időpontban is lehetséges.

Az adatbank használatával elérhető pl.: különböző azonos módon szavazó politikai csoportok bemutatása. Tárgyszerint mérni lehet a politikai egyetértés fokozatait, különböző érdekek képviselőire hivatottak döntését, jellemezni lehet a döntések idősorát és meg lehet rajzolni a pártok viselkedését, jellemezni (az idő skáláján is egyes témaköröket, egyes döntési szituációkat le lehet írni, egyes képviselők döntéseit elemezni lehet. A szolgáltatások sora növelhető.

A szolgáltatás módja: alapsorok, táblák, idősorok, több dimenziós táblák készítése.

A szolgáltatásnak vannak az adatbankból magából is következő korlátai. Ameddig az adatbankon belül nem építjük ki a különböző mellékszolgáltatásokat, addig az adatbankunk a plenáris ülésekre összpontosít. Ezért a bizottsági kompromisszumok, a háttér megállapodások, a téma "felejtések", és csúsztatások jelenleg nem mérhetőek.

Az adatbank továbbfejlesztése

Két területen történik:

- a/ 1991-es parlamenti adatokat kb. 1992 január végéig betöltjük, s a jövőben majd csak a folyamatos karbantartásról kell gondoskodni.
- b/ a már említett mellékszolgáltatások kiépítése.

Előzetes elemzési eredmények

Előljáróban szeretném bemutatni mivel foglalkozott a parlament 1990-ben.

A szavazások nagyrésze **ügyrendi szavazás** volt. még a nagyfokú adatállomány tisztogatása ellenére is a szavazások 40 százaléka a napi-rend kialakítása, a tárgysorozat elfogadás, stb. ennek azért van jelentősége, mert az adtabankban maradt (és végül külön kezelt) ügyrendi szavazások témája, tárgya néha – egy-egy társadalmi szabályozási probléma kapcsán – fontos.

A szavazások másik jelentős blokkja az **interpellációs szavazás**. A "napirend előtti felszólalás" mellett az interpellációk azok, ahol a társadalmi feszültségek, gondok, problémák megjelennek. A témákra és a szakszervezeti érintettség kérdéseire utalva megállapítható, hogy 1990-ben a munkavállaló problémái is főleg interpelláció formájában jelentek meg.

A harmadik a **törvényalkotás**: melyeknek majdnem fele módosítás volt, azonban ez a nagyszámú törvénykezés az Alkotmányt, és a többszörös módosításokat (társadalombiztosítás) is beleértve számuk 74 – az 1990-es parlamenti munka törvénykezési folyamatának nagyságrendjére utal.

A szavazások témájának jelentős része a gazdaság volt. Nem látjuk igazoltnak azt a széles körben elterjedt feltevést, hogy a parlament munkájában megelőzte a gazdasági ügyeket. Igaz, e döntések nagyrésze a pénzügyekre (adó, költségvetés) vonatkozott, ám a közvetlen piacépítés, és a tulajdonviszonyokat érintő döntések majdnem a pénzügyekkel egyező arányban voltak jelen.

Ugyanilyen tévedés az a vélemény is, hogy a külpolitikai szavazások, döntések nem a térségre, a közép-kelet-európai régióra vonatkoztak. Adataink szerint erre a térségre, és a szovjet-magyar viszonyokra háromszor nagyobb gondot fordított a parlament, mint a nyugat-európai kapcsolatokra. A szavazatok arányait tekintve a legnagyobb egyetértés a külpolitikai kérdésekben volt. Ez azt jelenti, hogy a pártelitek konszenzusának egyik területe az ország nemzetközi kapcsolatrendszere volt. Megállapításunkat az 1991-ben lezajlott politikai események is igazolni látszanak.

Ahogy a politikai elit parlamenti viselkedését visszaigazolja az idő, úgy igazolja vissza egymás közötti konfliktusaikat a parlament. A pár-

témájukat, és a szakszervezetekkel való kapcsolatukat kódoltuk. A jövőben az ügyrendi szavazásokat külön adatállományban tároljuk majd, hogy az elemzéseket ne torzítsák.

A szavazatok maguk tartalmazzák a leadott szavazatok megoszlását, időpontját, és a képviselőhöz történő hozzárendelését (igen – nem – tartózkodott). A szavazásokat tisztítottuk és a teljesen irrelevans kérdéseket kivettük az adatállományból (pl a vitát fejezzük-e be, mennyi legyen a három perces felszólalás ideje, stb). A törvényeket ugyanakkor egy szavazásnak, döntésnek tekintettük, mivel minden egyes javaslat technikailag és szociológiailag követhetetlen volt.

Az adatbank szolgáltatásai

A jelenlegi adatállomány 1990 december 31-ig tartalmazza a szavazatokat és a szavazás (döntés) paramétereit. Ugyanakkor a képviselők adatai napra készek, sőt az időközben a parlamentből kivált, (elhunyt) tagok adatait is megtaláljuk benne. Ma még minden szolgáltatás az 1990-es évre vonatkozik, ám mindaz a szolgáltatás ami ma nyújtható – az adatok további feltöltése után – a későbbi időpontban is lehetséges.

Az adatbank használatával elérhető pl.: különböző azonos módon szavazó politikai csoportok bemutatása. Tárgyszerint mérni lehet a politikai egyetértés fokozatait, különböző érdekek képviselőire hivatottak döntését, jellemezni lehet a döntések idősorát és meg lehet rajzolni a pártok viselkedését, jellemezni (az idő skáláján is egyes témaköröket, egyes döntési szituációkat le lehet írni, egyes képviselők döntéseit elemezni lehet. A szolgáltatások sora növelhető.

A **szolgáltatás módja**: alapsorok, táblák, idősorok, több dimenziós táblák készítése.

A szolgáltatásnak vannak az adatbankból magából is következő korlátai. Ameddig az adatbankon belül nem építjük ki a különböző mellék-szolgáltatásokat, addig az adatbankunk a **plenáris ülésekre összpontosít**. Ezért a bizottsági kompromisszumok, a háttér megállapodások, a téma "felejtések", és csúsztatások jelenleg nem mérhetőek.

Az adatbank továbbfejlesztése

Két területen történik:

- a/ 1991-es parlamenti adatokat kb. 1992 január végéig betöltjük, s a jövőben majd csak a folyamatos karbantartásról kell gondoskodni.
- b/ a már említett mellékszolgáltatások kiépítése.

Előzetes elemzési eredmények

Előljáróban szeretném bemutatni mivel foglalkozott a parlament 1990-ben.

A szavazások nagyrésze **ügyrendi szavazás** volt. még a nagyfokú adatállomány tisztogatása ellenére is a szavazások 40 százaléka a napi-rend kialakítása, a tárgysorozat elfogadás, stb. ennek azért van jelentősége, mert az adtabankban maradt (és végül külön kezelt) ügyrendi szavazások témája, tárgya néha – egy-egy társadalmi szabályozási probléma kapcsán – fontos.

A szavazások másik jelentős blokkja az **interpellációs szavazás**. A "napirend előtti felszólalás" mellett az interpellációk azok, ahol a társadalmi feszültségek, gondok, problémák megjelennek. A témákra és a szakszervezeti érintettség kérdéseire utalva megállapítható, hogy 1990-ben a munkavállaló problémái is főleg interpelláció formájában jelentek meg.

A harmadik a **törvényalkotás**: melyeknek majdnem fele módosítás volt, azonban ez a nagyszámú törvénykezés az Alkotmányt, és a többszörös módosításokat (társadalombiztosítás) is beleértve számuk 74 – az 1990-es parlamenti munka törvénykezési folyamatának nagyságrendjére utal.

A szavazások témájának jelentős része a gazdaság volt. Nem látjuk igazoltnak azt a széles körben elterjedt feltevést, hogy a parlament munkájában megelőzte a gazdasági ügyeket. Igaz, e döntések nagyrésze a pénzügyekre (adó, költségvetés) vonatkozott, ám a közvetlen piacépítés, és a tulajdonviszonyokat érintő döntések majdnem a pénzügyekkel egyező arányban voltak jelen.

Ugyanilyen tévedés az a vélemény is, hogy a külpolitikai szavazások, döntések nem a térségre, a közép-kelet-európai régióra vonatkoztak. Adataink szerint erre a térségre, és a szovjet-magyar viszonyokra háromszor nagyobb gondot fordított a parlament, mint a nyugat-európai kapcsolatokra. A szavazatok arányait tekintve a legnagyobb egyetértés a külpolitikai kérdésekben volt. Ez azt jelenti, hogy a pártelitek konszenzusának egyik területe az ország nemzetközi kapcsolatrendszere volt. Megállapításunkat az 1991-ben lezajlott politikai események is igazolni látszanak.

Ahogy a politikai elit parlamenti viselkedését visszaigazolja az idő, úgy igazolja vissza egymás közötti konfliktusaikat a parlament. A pár-

tokról szóló parlamenti döntések a pártok gazdasági ügyei mellett ugyanis a pártok politikájára, a közöttük kialakuló hatalmi harcokra vonatkoztak.

Az egészségügyi szavazásokat a társadalombiztosítás kérdésköre uralta. A társadalombiztosítás pénzügyi finanszírozási – ám 1990-ben még nem szervezeti – döntései domináltak.

Elemeztük azt is, hogy a szavazás a társadalom milyen /napi, közép-távú vagy stratégiai/ perspektíváira, kérdéseire vonatkozik. Az adatok a középtávú problémák túlsúlyát mutatják, ám a stratégiai kérdések aránya alig kisebb ennél.

A szavazások másik nagy területe a makro társadalmi viszonyok voltak. Ezt követik a regionális társadalmi viszonyokról szóló döntések. A mikro társadalmi szintű viszonyok, és az egyéni állampolgári létet érintő szavazások aránya az előbbiekhöz képest jóval alacsonyabb. A parlament tehát döntésében a társadalom "mikro" szféráit nem igen érintette. A vizsgált évben a szakszervezeteket érintő kérdések száma az összes támasz körnek kb. 40 százaléka volt. Nagyrészt tehát a szakszervezeteket nem érintő problémákról szavaztak. A szakszervezeteket érintő kérdések 50 százaléka is csak közvetetten érintette a szakszervezeteket.

A törvényalkotás motorja a kormány volt. Beterjesztéseinek nagy száma uralta a törvényalkotást. Mellette az Országgyűlés Bizottságai jutottak szerephez, a képviselők alig-alig. Ezek az adatok, a vizsgált jelenségkörben értelmezhetőek, az egyéni indítványok javaslatok törvénybe történő beillesztése külön elemzési problémát jelentene.

Az adatbank természetesen sokal több és mélyebb elemzést tesz lehetővé. Legnagyobb előnye évek múltán jelentkezik majd, mivel olyan hosszú távú adatelemzési módszer és tudás lesz a kezünkben, ami a politikai szociológia világában meglehetősen ritka.